

1 הגמרא ממשיכה לבאר הקושיא: וְנִיתִיב לְפָנִים וְהָדָר נִיתִיב לְחוּץ –
 2 ניתן בתחילה בפנים כפי הסדר הראוי, ואחר כך ניתן ממנו על מזבח
 3 החיצון, שהרי דעת רבי אליעזר היא, שדם שאר קרבנות חוץ מחטאת
 4 ואשם אינו נפסל בכניסתו לפנים.
 5 מתרצת הגמרא: אמנם בשאר קרבנות חוץ מחטאת ואשם אפשר
 6 לעשות כן לרבי אליעזר, אך בַּיּוֹן דְּאִיבָא חֲטָאתָא חִיצוֹנָה וְאָשָׁם, דְּבִי
 7 – שאם נִנְכְּסֵי דְמָן בפנים, פְּסוּלִין, לֹא פְּסִיקָא לֵיהּ – לא יכול רבי
 8 אליעזר ואתם ולומר, שיתן בפנים ואחר כך בחוץ, שהרי חטאת
 9 חיצונית ואשם שנתערב דמם בדם חטאת פנימית, יפסלו הדמים
 10 בכניסתם לפנים, ואסור לפוסלם בידיים. ומכיון שלא רצה להאריך
 11 ולחלק בין שאר קרבנות שצריך לעשות כן, לבין חטאת ואשם
 12 שאסור, נמנע רבי אליעזר מלחלוק במשנה.
 13 הגמרא מבארת את דעת רבי עקיבא שהובאה במשנה: שְׁהִיָּה רְבִי
 14 עֲקִיבָא אוֹמֵר [וכו'] כל דמים של כל הקרבנות שנכנסו לכפר בהיכל
 15 פסולין, והכמים אומרים של חטאת בלבד.
 16 רב יהודה בשם שמואל מבאר את טעמו של רבי עקיבא על ידי משל:
 17 אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל, מִשָּׁל דְּרַבִּי עֲקִיבָא לְמָהּ הִדְבָּר דּוּמָה,
 18 לְתַלְמִיד שְׁמוֹנָה לְרַבּוֹ בְּחַמִּין – שהיה עסוק במזיגת מים חמים לרבו,
 19 וְאָמַר לוֹ רַבּוֹ, מִזּוֹג לִי. אָמַר לוֹ הַתְּלָמִיד, בְּמָה אֲמִזּוֹג, בַּחֲמִים אוֹ
 20 בְּצוֹנִים. אָמַר לוֹ הַרְבֵּי, לֹא בְּחַמִּין אֲנִי עֹסֵקִין מְקוֹדֵם, אִילּוּ רְצִיתִי
 21 שְׁתַּמּוּזֵי לִי בַחֲמִין לֹא הייתי אומר לך כלום, והיית מוזג בחמין,
 22 עֲבָשִׁין, שאמרתי לך מוזג לי סתם ולא פירשתי, יש לך להבין
 23 שהתכוונתי לחדש משהו, ולומר לך שתמוזג לי בַּיּוֹן בְּחַמִּין בִּין בְּצוֹנֵין.
 24 ביאור הנמשל: חָמָא נְמִי – גם כאן, מְבַדֵּי בְּחַטָּאת עֲסָקִין וְאִתֵּי –
 25 הרי פרשה זו בקרבן חטאת אמורה, כמו שנאמר בתחילתה (ויקרא יח)
 26 וְאֵת תּוֹרַת הַחֲטָאתִי, ואם כן 'חַטָּאת' דְּכָתֹב רַחֲמָנָא שׁוֹב בְּדִין דָּם
 27 הנכנס לפנים, לְמָה לִי. אֲלָא וְדַאי מִזָּה שְׁחֹרָה הַתּוֹרָה וְכַתְּבָה
 28 'חַטָּאת', באה בזה לרמוז ולחדש לנו משהו, דְּלֵאוּ חַטָּאת קָאֲמִינָא
 29 לָהּ – לא לקרבן חטאת בלבד כוונת התורה, אֲלָא לְכָל הַקְּרָבָנִים,
 30 ומזה למד רבי עקיבא שדמי כל הקרבנות שנכנסו להיכל נפסלו.
 31 הגמרא דוחה את ביאורו של רב יהודה אמר שמואל: מְתַקִּיף לָהּ רַב
 32 הַיּוֹנָא קְרִיָּה דְרַב יְהוֹשֻׁעַ, אמנם בתחילת הפרשה (שם יח) כתב
 33 התורה במפורש שמדובר בחטאת אולם, מְבַדֵּי – הרי בהמשך
 34 הפרשה אִיתְרַבּוּ כָּל קְרָבָנִים לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ לְעֵזְבֵי מְרִיקָה וְשִׁמְיָפָה (שם
 35 ו בא-ב), לפני שמבארת התורה פסול דם הנכנס לפנים, ואם כן
 36 לדבריה, לרבי עקיבא שפסול דם כל הקרבנות שנכנס לפנים, 'חַטָּאת'
 37 דְּכָתֹב רַחֲמָנָא – (הקדוש ברוך הוא) בדין פסול דם הנכנס לפנים (שם
 38 ו בא), לְמָה לִי, והרי עוסקים אנו כבר בכל הקרבנות. אלא שְׁמַעֵי מִינָהּ
 39 להיפך מדברי רבי עקיבא, שחַטָּאת אִין – דווקא חטאת נפסלת
 40 בהכנס דמה לפנים, אבל מִיָּד אַחֲרֵינָא לֹא – קרבנות אחרים אינם
 41 נפסלים בכך.
 42 גם את המשל בו השתמש רב יהודה אמר שמואל, דוחה רב הונא
 43 בריה דרב יהושע: וְהָא לֹא דְמִיָּא – ואין זה דומה, אֲלָא לְמַשְׁל אַחַר,
 44 לְתַלְמִיד שְׁמוֹנָה לְרַבּוֹ כּוֹסוֹת יַיִן, בַּיּוֹן בְּחַמִּין בִּין בְּצוֹנֵין. אָמַר לוֹ רַבּוֹ,
 45 אֵל תְּמוּזֵי לִי אֲלָא חַמִּין, ובענין זה ודאי שכוונתו דווקא לחמין.
 46 מאחר ונדחה טעמו של רב יהודה אמר שמואל מביאה הגמרא טעם
 47 אחר: אֲלָא מַעֲמָא דְרַבִּי עֲקִיבָא – מריבוי הכתוב של 'חַטָּאת' וְכָל
 48 חַטָּאתִי – מזה שיכולה הייתה התורה לכתוב 'חַטָּאת אֲשֶׁר יִבְאֵר
 49 מִדְּמָה' (ויקרא ו א), וכתבה וְכָל חַטָּאתִי, מריבוי זה לומדים שכל קרבן
 50 שנכנס דמו לפנים נפסל. דְּתַנְיָא, נאמר 'חַטָּאתִי, אִין לִי – איני יודע
 51 שדם שנכנס לפנים נפסל אלא בחַטָּאתִי, שאר קְרָבָנִים חֲטָאתִי מִנְּיָן
 52 שוהיה בהם פסול זה, תְּלָמוּד לִזְמַר 'כָּל חַטָּאתִי' – מריבוי 'כל' למדנו
 53 שגם שאר קרבי קדשים שנכנס דמם לפנים נפסלו. דם קְרָבָנִים קְלִים
 54 שנכנס להיכל מִנְּיָן שנוהג בו פסול זה, תְּלָמוּד לִזְמַר 'וְכָל חַטָּאתִי' –
 55 הוסיפה התורה וי"ו על תיבת 'כל', כדי ללמדנו זאת, אלו דְּבַרִּי רְבִי
 56 עֲקִיבָא.
 57 הברייתא מביאה את דברי רבי יוסי הגלילי החולק על רבי עקיבא:
 58 אָמַר לוֹ רְבִי יוֹסֵי הַגְּלִילִי לְרַבִּי עֲקִיבָא, אֲפִילוּ אִם אֲתָה מְרַבָּה כַּל

59 שאר הקרבנות כָּל הַיּוֹם בּוֹלוּ, אִינִי שׁוֹמֵעַ לָךְ – איני מקבל את
 60 דבריך, שהרי נאמר בפסוק בפירוש 'חטאת'. אֲלָא יש לדרוש את
 61 הפסוק 'וכל חטאת' באופן שנרבה ממנו רק מיני חטאות, ולא קרבנות
 62 אחרים שלא הזכירו בפסוק, וכך נדרוש את הפסוק, נאמר 'חַטָּאתִי',
 63 אִין לִי לרבות אֲלָא חַטָּאתִי יְחִיד, חַטָּאתִי צְבוּר שִׁנְכַסְתָּ דְמָה לְפָנִים
 64 מִנְּיָן שִׁנְפַסְלָהּ, תְּלָמוּד לִזְמַר 'כָּל חַטָּאתִי'. וְאִין לִי אֲלָא חַטָּאת
 65 הַבָּא מִמִּין וְכָר, חַטָּאת נִקְבָּה מִנְּיָן, תְּלָמוּד לִזְמַר 'וְכָל' – למדים
 66 אנו זאת מריבוי הו"ו.
 67 שואלת הגמרא: כְּלָפִי לֵיָּא – להיכן פונה דבר זה, והלא ההיפך הוא
 68 הנכון. מחמת קושיא זו משנה הגמרא את הגירסא בדברי רבי יוסי
 69 הגלילי. אֲלָא הָכִי קָאָמַר רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי, אִין לִי אֲלָא חַטָּאת
 70 נִקְבָּה, משום שסתם חטאת נקבה היא, חַטָּאת וְכָר מִנְּיָן, תְּלָמוּד
 71 לִזְמַר 'וְכָל חַטָּאתִי'.
 72 הגמרא מקשה על רבי יוסי הגלילי: וְכָר רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי הָאִי קָרָא
 73 לְהָכִי הוּא דְאֵתָא – האמנם סובר רבי יוסי הגלילי שהפסוק (ויקרא ו א)
 74 וְכָל חַטָּאת אֲשֶׁר יִבְאֵר מִדְּמָה וְגו' עוסק בחטאת חיצונית שנכנס דמה
 75 לפנים שנפסלה בכניסתה, וְתַנְיָא, רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר, (לְפִי
 76 שְׁמַעֲיָנִי) שְׁכַל הָעֵזְבֵי בּוֹלוּ – כל פסוק זה, אִינוּ מְדַבֵּר אֲלָא בְּפָרִים
 77 הַנְּשָׂרְפִים וְשִׁעִרִים הַנְּשָׂרְפִים שהם חטאות הפנימיות, שמקום מתן
 78 דמים מן הדין הוא בפנים, אלא שאירע בהם פסול, ואמרה התורה
 79 שיש לְשַׂרְף את פְּסוּלֵיהֶן אֲפִית הַבִּיָּרָה שְׁבַעֲזָרָה, שנאמר (שם
 80 ו א) בְּקֹדֶשׁ בְּאֵשׁ תִּשְׂרַף, ולא לשרפם מחוץ לשלש מחנות כדינם כשהם
 81 קרבים בכשרות. וְלַעֲמוּד – ולעבור בלא תַעֲשֶׂה – של לא יאכלו עַל
 82 אֲבִילָתוֹ – שהאוכל מבשרם בין כשהם כשרים ובין כשהם פסולים,
 83 עובר בלא תַעֲשֶׂה. אָמַרְוּ לוֹ חַכְמִים, לדבריהם שפסוק זה אינו מדבר
 84 על חטאת חיצונית שנפסל דמה בכניסתו לפנים, חַטָּאת חִיצוֹנָה
 85 שְׁנִכְנַסְתָּ דְמָה לְפָנֵי וְלְפָנִים מִנְּיָן שִׁנְפַסְלָהּ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי,
 86 אִינוּ לִזְמַר דִּין זֶה מִפְּסוּק אַחַר, שנאמר (ויקרא י יח) וְאִין לֹא הוּבָא אֵת
 87 דְּמָה אֶל הַקֹּדֶשׁ פְּנִימָה אֲכֹל תֹּאכְלוּ אֹתָהּ. משה רבינו שאל את
 88 אהרן בפסוק זה, מדוע לא אכלתם את שעיר החטאת של ראש חודש
 89 שהוא חטאת חיצונית, והרי לא נכנס דמו לפנים ולא נפסל. וזוהי יש
 90 ללמוד, שאם נכנס דמו לפנים לא היה משה תמה מדוע לא אכלוהו,
 91 שהרי נפסל בכך.
 92 מברייתא זו מקשה הגמרא על מה שנתבאר בגמרא שרבי יוסי
 93 הגלילי דורש מהפסוק של וְכָל חַטָּאת אֲשֶׁר יִבְאֵר מִדְּמָה, שחטאת
 94 חיצונית שהובא דמה לפנים נפסלה, שהרי בברייתא זו מבואר, שרבי
 95 יוסי הגלילי אינו מפרש כלל פסוק זה בחטאת חיצונית אלא בחטאת
 96 פנימית.
 97 מתרצת הגמרא: שהברייתא הראשונה, לְדַבְּרֵי רַבִּי עֲקִיבָא קָאָמַר,
 98 כלומר, שרבי יוסי הגלילי אמר לרבי עקיבא, שאפילו אם הייתי
 99 מפרש את הפסוק כמוך בחטאת חיצונית שנכנס דמה לפנים, לא הייתי
 100 מרבה מפסוק זה שאר קרבנות, אלא מרבה כל מיני חטאות. אמנם
 101 אני עצמי סובר כמו שמואב בברייתא השנייה, שהפסוק אינו מדבר
 102 כלל על פסול זה.

משנה

103 המשנה מבארת דינו של דם הנשאר במחיצתו, ויצא מקצתו מחוץ
 104 לעזרה או נכנס להיכל, ובאלו אופנים נפסל הדם שנכנס לפנים.
 105 חַטָּאת שְׁקִבַּל דְמָה בְּשַׁנֵּי בּוֹסוֹת, יֵצֵא אֶחָד מֵהֶן לְחוּץ – חוץ לעזרה
 106 ונפסל, הדם שבכוס הַפְּנִימִי שנשאר בעזרה, בְּשֶׁר. נִכְנַס אֶחָד מֵהֶם
 107 לְפָנִים – להיכל, ליתן ממנו על המזבח הפנימי, רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי
 108 מְבַשְּׂרֵי בְּחִיצוֹן – את הדם שבכוס שנשאר בעזרה, משום שלא נפסל
 109 רק הדם שנכנס להיכל. וְהַכְּמִים שׁוֹסְלִין גם את הדם שבכוס שנשאר
 110 בעזרה.
 111 אָמַר רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי, יִכּוּל אִנִּי לִדּוֹן בְּקַל חוֹמֵר לְהַכְשִׁיר אֶת הַדָּם
 112 שִׁבְכּוּס שֶׁנִּשְׂאָר בְּעִזְרָה. וְמָה אִם בְּמִקּוֹם שְׁהַחֲשֵׁבָה פּוֹסְלָתָא בְּחוּץ
 113 – ומה מחשבת פיגול שפוסלת בחוץ, שאם חשב על מנת לזרוק את
 114 דמו מחוץ לעזרה, פסל את הקרבן. ואף על פי כן, אם יצא מקצת מן
 115 המשך בעמוד לט

כז, ט – ועשית את חצר המשכן לפאת נגב תימונה קלעים לחצר שש משזר מאה באמה ארך לפאה האחת

ז. פ' תרומה כ' בעה"ט שהמשכן שהי' מאה בחמשים הוא א' מחלק חמשים מהר הבית שהי' ת"ק על ת"ק כמו תרומה שהיא א' מחמשים ע"ש והוא כי ת"ק על ת"ק תשברתו נ"ר אלף אמות, ומאה על חמשים תשברתו ה' אלף אמות, וחמשים פעמים ה' הוא ר"ן.

ויש לנו לשאול מ"ט היתה התרומה א' מחמשים כעין בינוני ולא כעין יפה א' מארבעים והי' עוד י"ב מאות וחמשים אמות יותר וי"ל כי הני' ה' אלף אמות שבחצר המשכן מרמזים על ה' אלפים שנה שהשכינה מתטלטלת בעו"ה ע"ד כל היום-דוה (איכה א').

אמנם אלף השישי הוא יום לה' שנאמר עליו היום אם בקולו תשמעו כל שעתא זמנו הוא לכן לא רצה לרמז יותר על גלות השכינה ח"ו שתהי' מתטלטלת באהל ומשכן ח"ו. חתם סופר

וז"ל: תדע כי המנורה נגד התורה בזה האופן, שהמנורה ז' קנים וכן בפ' בראשית שהוא ספר ראשון יש בו ז' תיבות, ועוד יש בה י"א כפתורים וכך בפסוק ראשון מספר שמות יש בו י"א תיבות, וגם יש בו ט' פרחים וכן בספר ויקרא יש בו ט' תיבות, וגובה מנורה י"ח טפחים וכך בפ' במדבר יש י"ז תיבות ולפי שטפח ה"ח לא הי' שלם לכך חסר תיבה אחת בפ' זה, גם הי' לה כ"ב גביעים כן בפ' ואלה הדברים יש בו כ"ב תיבות, מנין הכל מ"ט לומר כי מ"ט ימים עברו ויום חמישים קבלו את התורה ע"כ.

ולפי זה בא הרמז על אור של עתיד על שם הכתוב (ישעי' ל, כו) והי' אור הלבנה כאור החמה ואור החמה הי' שבעתים, כאור שבעת הימים דפירושו בה יהיו שבעת"ים היינו שבעה פעמים והיינו מ"ט חלקים יתירה על של אור עוה"ז וע"כ בא ציור המנורה במספר זה כדי שזוכה בזכותה לאור העתיד וכמו שמסיק במדרש דבזכות של אותו הנר אני אביא לך מלך המשיח שנקרא נר ולא עוד אלא שיהא לך הקב"ה לאור עולם ב"ב אמן.

זרע ברך

המשך ביאור למס' זבחים ליום שני עמ' א

שכתבה התורה 'מדמה' ולא כתבה 'דמה', משמע, שאפילו אם נכנס 28 רק מקצת דמה לפנים, כל הדם נפסל. 29 אמר להם רבי יוסי הגלילי, אם דרשתם את הפסוק כך, שכוס 30 הנכנסת לפנים, פוסלת את הכוס המשוירת בחוץ, יש לדרוש קל 31 וחומר ליוצא מעתה, מקצתו מחוץ לעורה שאף הוא יפסול את 32 הדם המשויר בפנים, ואילו במשנה שנינו, שלדברי הכל דם שיצא 33 מקצתו לחוץ, אין הדם הנשאר בפנים נפסל. ונלמד כך את הקל 34 וחומר, ומה במקום שאין מהשקה פוסלת בפנים, שאם חשב על 35 מנת לזרוק את דמו בפנים, אין הקרבן נפסל. ואף על פי כן סוברים 36 אתם [חכמים], שפוסל דם שנכנס בפנים את הדם שנשאר בחוץ 37 – בעורה. מקום שמהשקה פוסלת בחוץ – מחשבה על מנת לזרוק 38 את דמו מחוץ לעורה שפוסלת את הקרבן, אינו דין שפוסל דם 39 שפוחוץ – שיצא מחוץ לעורה, את הדם שנשאר בפנים – בעורה. 40 אמרו לו חכמים, הרי הוא אומר (ויקרא ו' כג) 'אשר יובא, ונדרוש 41 מזה, שרק דם הנכנס לפנים פוסל את המשויר, ואין היוצא מקצתו 42 לחוץ פוסל את המשויר. 43 הגמרא מבררת מדוע מחשבה לזרוק את הדם בהיכל אינה מפגלת. 44 מקשה הגמרא: לאחר שדרשנו שדווקא הנכנס מקצתו לפנים פוסל 45 את הנשאר בחוץ, ולא היוצא מקצתו מחוץ לעורה, יש לדרוש את 46 הקל וחומר דלהלן, ותהא מהשקה בפנים – על מנת לזרוק בהיכל, 47 פוסלת את הקרבן מקל וחומר, ומה במקום שלא פוסל דם שפוחוץ, 48 את הדם שנשאר בפנים, מהשקה פוסלת בחוץ – אם חשב לזרוק 49 דמו מחוץ לעורה. מקום שפוסל דם שפוחוץ – שנכנס לפנים, 50 להיכל, את דם שפוחוץ – שנשאר בחוץ, בעורה, אינו דין שתהא 51 מהשקה פוסלת את הקרבן בפנים – אם חשב לזרוק דמו בהיכל. 52 משיבה הגמרא: הרי הוא אומר, בענין מחשבת פסול של חוץ 53 למקומו' (ויקרא יט ז) 'ואם האכל יאכל ביום השלישי פגול הוא לא 54 ירצה'. ומזהמלה 'שלישי' למדנו שאין מחשבת חוץ למקומו' פוסלת 55 את הקרבן, אלא אם חשב לזרוק הדם 56

1 הדם מחוץ לעורה ונפסל, לא עשה את הדם המשויר בעורה, ביוצא 2 – כדם שיצא לחוץ, אלא מה שנשאר בעורה בפנים, כשר. מקום 3 שאין מהשקה פוסלת בפנים, שאם חשב על מנת לזרוק את דמו 4 בהיכל, בפנים, הקרבן אינו נפסל בכך, אינו דין שלא נעשה את הכוס 5 המשויר בחוץ, בעורה, כנגדו להיכל, ולא יפסל הדם שבכוס 6 המשוירת בחוץ. 7 המשנה מבארת את האופן שבו דם נפסל בכניסתו לפנים: דם שנכנס 8 להיכל כדי לכפר ולהוות ממנו בפנים, אף על פי שלא כפר – שלא 9 הזוה ממנו לבסוף בפנים, פסול, דברי רבי אליעזר. רבי שמעון אומר 10 עד שיכפר – שיזה ממנו בפנים. רבי יהודה אומר אם הכניס את 11 הדם בשוגג, כשר. 12 המשנה מבארת על איזה פסולים הציץ מרצה: כל הדמים שהם 13 פסולים, כגון דם שיצא ממחיצתו, שנתנו על גבי המזבה, לא הרצה 14 הציץ עליהם ולא נתכפרו הבעלים, אלא על הדם הנטמא שזרק על 15 המזבח מרצה הציץ, שהציץ מרצה על דם הנטמא, ואינו מרצה על 16 היוצא.

גמרא

17 הגמרא מבארת את דעת רבי יוסי הגלילי: תניא, אמר רבי יוסי 18 הגלילי, אפשר לדרוש מקל וחומר להכשיר את הכוס שנשארה 19 בחוץ ונכנסה חברתה לפנים. ומה במקום שמהשקה פוסלת בחוץ 20 – ומה מחשבת פיגול שפוסלת בחוץ, שאם חשב על מנת לזרוק את 21 דמו מחוץ לעורה, פסל את הקרבן. ואף על פי כן, לא פוסל דם 22 שפוחוץ – שיצא מחוץ לעורה, את דם הכוס שנשאר בפנים – 23 בעורה. מקום שאין מהשקה פוסלת בפנים – מחשבה על מנת 24 לזרוק את הדם בפנים, בהיכל, שאין הקרבן נפסל בכך, אינו דין שלא 25 יפסול דם הכוס שפוחוץ, את דם הכוס שפוחוץ. אמרו לו חכמים, 26 הרי הוא אומר (ויקרא ו' כג) 'וכל חטאת אשר יובא מדמה, ומזה 27

בשנה השביעית ככל עבד עברי. ומבואר בזה, שהתורה לא התירה
 לכהן להאכיל את עבדיו העבריים בתרומה, אלא רק את עבדיו
 הכנענים שגופם קנוי לו.
 שואלת הברייתא: **יֵאמֵר** הכתוב **'תוֹשֵׁב'** בלבד וְאֵל יֵאמֵר **'שְׂכִיר'**,
 וְאֵינִי אוֹמֵר מסברא, ומה עבד נרצע הקנוי לרבו קִנְיֵן עוֹלָם, אֵינִי
 אוֹכֵל בתרומת רבו הכהן, שכיר הקנוי קִנְיֵן שְׁנַיִם, לֹא כֹל שְׂכָן
 שאינו אוכל בתרומה, ולאִיזוה צורך כתבה התורה גם 'תושב' וגם
 'שכיר'.
 משיבה הברייתא: אֵילֵּוּ כֵּן שהיתה התורה כותבת 'תושב' בלבד,
 הֵייתִי אוֹמֵר, ש'תוֹשֵׁב' זה עבד עברי הקנוי לרבו הכהן קִנְיֵן שְׁנַיִם
 בלבד, אֲבָל נרצע הקנוי לרבו קִנְיֵן עוֹלָם, וְהָא אוֹכֵל בתרומה. לכן
 כתבה התורה את שניהם, וְכֹא **'שְׂכִיר'** וְלִימַד עַל **'תוֹשֵׁב'**, שְׁנֵה
 [–תושב] קִנְיֵן עוֹלָם, וְזֶה [–שכיר] קִנְיֵן שְׁנַיִם, וְאֵינִי אוֹכֵל
 אף אחד מהם בתרומה. אף כאן, כתבה התורה גם 'קודש' וגם 'פנימה'
 כדי שיבוא פנימה וילמד על קודש שהוא ההיכל ולא קודש הקדשים.
 אביי דוחה את תירוצו של רבא: אֵמֵר לִיה אֲבִי רַבָּא, בְּשִׁלְמָא הָתָם
 [–בתושב ושכיר] מובן ענין זה של 'בא זה ולימד על זה', שהרי תָּרִי
 גוֹפִי נִינְהוּ – הם שני עבדים שונים, וצריך לדעת דינו של כל אחד
 מהם. וְאֵף עַל גַּב דְּהִנּוּה לִיה לְקָרָא לְמַכְתָּב – היה אפשר לכתוב
 בפירוש, רק שְׂנִרְצָע הקנוי קנין עולם, לֹא יֵאמֵר בתרומה, וְאִידָהּ,
 שכיר הקנוי קנין שנים, אֲתִי בְּקָל וְחוֹמֵר שאינו אוכל בתרומה. אבל
 זה לא קשה, כִּי מִלְתָּא דְאֲתִי בְּקָל וְחוֹמֵר – דבר שאפשר ללומדו
 מקל וחומר, מִרְחָ וְכִתְבֵּי לָהּ קִרְיָא – דרך הכתוב לכותבו בפירוש.
 אֲלָא הֵכָא – כאן, בדם הנפסל בכניסתו לפניו, בִּיּוֹן (דְּאִיכָא)
 דְּאִיפְסַל הַדָּם מִיַּד כְּשֶׁנִּכְנַס בְּהִיכָל, (הֵכָא) לִפְנֵי וְלִפְנֵים – דִּין דָּם
 שנכנס לקודש הקדשים, מֵאִי פְעִי – לצורך מה הוא נכתב, שהרי אין
 אפשרות להכניס את הדם לקודש הקדשים מבלי להכניסו קודם
 להיכל, ונמצא שלעולם קודם שנכנס לקודש הקדשים כבר נפסל,
 ואין דרך התורה לכתוב תיבה שאין לה משמעות ודין בפני עצמה,
 ולא באה רק כדי ללמדנו פירושה של תיבה אחרת. אלא היה לתורה
 לכתוב בפירוש רק שדם הנכנס להיכל פסול.
 מאחר שדחה אביי את תירוצו של רבא אמר הוא תירוץ אחר: אֲלָא
 אֵמֵר אֲבִי, לֹא נִצְרְכָא – מה שכתבה התורה 'קדש' ו'פנימה', אינו
 נצרך אֲלָא לְדַרְדְּרֵי מְשׁוּפָשׁ – לדם שהכניסו שלא כדרכו לקודש
 הקדשים, כגון דרך גגין ועליות של קודש הקדשים, ולא נפסל קודם
 שהכניסו לקדש הקדשים, ואם כן יש משמעות לדין הכנסת דם לקדש
 הקדשים שנפסל בכך, וזה דומה למה שאמרה הברייתא בענין תושב
 ושכיר.
 רבא דוחה את תירוצו של אביי: אֵמֵר לִיה רַבָּא לאביי, איך אפשר
 לפסול דם שנכנס לקודש הקדשים דרך משופש, וְהָא הֵכָאָה בְּתִיב
 בִּיה – בפסוקים העוסקים בפסול דם הנכנס לפניו משתמשת התורה
 בלשון 'הבאה'. ככתוב 'וכל חטאת אשר יובא מדמה', או 'תן לא
 הובא את דמו', ומשמע שאין הדם נפסל אם הכניסו דרך משופש.
 רבא מתרץ את השאלה הראשונה של הגמרא ומצריך את התיבות
 'קדש' ו'פנימה': אֲלָא אֵמֵר רַבָּא, הכתוב מדבר כשהכניס את הדם
 דרך ההיכל כדרכו, אמנם, כֹּל מִיָּדִי – כל דבר, ובעניניו הכנסת הדם,
 דְּחֻשִׁיב עֲלֵיהָ לִפְנֵי וְלִפְנֵים – שחשב להכניסו לקודש הקדשים כדי
 להיות ממנו שם, לֹא מִיפְסַל בְּהִיכָל עַד שִׁיכְנִסוּ לְקוֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים,
 ואם חזר והוציאו לעזרה ולא הכניסו לקודש הקדשים, לא נפסל הדם
 בכך. אי לכך נמצא שיש משמעות לדין הנלמד מ'פנימה' שדם שנכנס
 לקודש הקדשים נפסל, באופן שהתכוין להכניסו לקודש הקדשים,
 שכאמור אינו נפסל בכניסתו להיכל, אלא בכניסתו לקודש הקדשים.
 הגמרא דנה באופנים שונים של דם הנפסל בכניסתו לפניו: פְּעִי רַבָּא,
 פֶּר הַעֵלִם דְּכֶר שֶׁל צִבּוּר וְשִׁעִיר עֹבֵדוֹת בּוֹכְכִים, שדין דמם להינתן
 כנגד הפרוכת ועל מזבח הזהב שבהיכל, שְׁהַכְּנִים דְּמֵן לִפְנֵי וְלִפְנֵים,
 לקודש הקדשים, מֵהוּ – מה דינם. מִי אֲמַרְיֵן שמאחר שבפסוק כתוב
 'אל תקודש פנימה', לכן, כֹּל הֵיכָא דְקָרִינֵן כל דם שמתקיים בו
 תחילת הפסוק, ונפסל בבואו 'אל תקודש' – בכניסתו להיכל, כגון

במקום שִׁיחָא מְשׁוּלָשׁ בְּדָם בְּבִשְׂרָא בְּאִימורִים – שהוא ראוי לשלש
 ענייני הקרבן, זריקת הדם, אכילת בשר הקרבן, והקטרת האימורים,
 והיינו חוץ לעזרה, שכן בשעת היתר במות היה מותר לעשות את
 שלש ענייני הקרבן האלה מחוץ לעזרה, בכמה. אבל ההיכל עצמו
 אינו נקרא 'מקום משולש', שהלא אינו ראוי להקטרת אימורים
 ולאכילת בשר הקדשים, ולפיכך אף שהכנסת הדם לפניו פוסלת, אין
 המחשבה על כך בשעת עבודה פוסלת.
 ממשיכה הגמרא להקשות: וְלֹא תֵהֵא מְחֻשְׁבָּה פּוֹסְלָת, כשחשב
 לזרוק דמו בחוץ, מִקָּל וְחוֹמֵר. וְמָה מְקוֹם שְׁנֵהוּג בו חומר זה, שִׁפְסַל
 דָּם חטאת חיצונה שִׁהֲכִינִסוּ בְּפָנִים, אֵת הַדָּם שִׁנְשָׂא בְּחוּץ, ואף על
 פי כן אֵין מְחֻשְׁבָּה פּוֹסְלָת בְּפָנִים, שהרי אינו מקום משולש. מְקוֹם
 שאין בו חומר זה, שְׁלֵא פְסַל דָּם שִׁיֵּצֵא בְּחוּץ אֵת הַדָּם שִׁנְשָׂא
 בְּפָנִים, בעזרה, אֵינִי דִין שְׁלֵא יֵהֵא פּוֹסַל את הקרבן מְחֻשְׁבָּה לזרוק
 דמו בחוץ.
 הגמרא מתרצת שיש פסוק מפורש ממנו לומדים פסול מחשבת 'חוץ
 למקומו': תְּלִמּוּד לּוֹמֵר (ויקרא יז) וְאִם הֵאֱכַל יֵאכֹל מִבֶּשֶׂר וְזָבַח שְׁלִמְיוֹ
 בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לֹא יִרְצָה הַמִּקְרִיב אֹתוֹ לֹא יִחַשֵׁב לוֹ פִּיגּוּל יְהִי. וְ
 וּמִשְׁלִישִׁי לְמַדְנָה לְמַחֲשַׁבְתָּ חוּץ לְמִנְהוּ שְׁפּוֹסֵלָת, שאם חשב לאכול
 מהקרבן לאחר זמן אכילתו, ביום השלישי, הקרבן נפסל. וּמִפִּיגּוּל
 יְהִי: ללמדנו למחשבת חוץ לְמִקְוָמוֹ שְׁפּוֹסֵלָת, שאם חשב לאכול
 מהקרבן חוץ למחיצתו, פסל את הקרבן.
 הגמרא מביאה ברייתא המבארת דיני בשר היוצא מחוץ לעזרה
 ובשר הנכנס להיכל: בְּשֵׂר [הַיּוֹצֵא] לְחוּץ – מחוץ למקום הראוי לו,
 פְּסוּל. אבל בשר הַנִּכְנָס לְפָנִים, להיכל, בְּשֵׂר, שִׁיחָא בְּדִין שְׁפּוֹסֵל
 – שהיה אפשר לפוסלו מקל וחומר, כדלהלן, וְמָה בְּמִקְוָם – חוץ
 לעזרה, שְׁלֵא פְסַל דָּם שִׁבְחוּץ אֵת הַדָּם שִׁבְפָנִים, בְּשֵׂר הַיּוֹצֵא לְחוּץ
 פְּסוּל, מְקוֹם – ההיכל שִׁפְסַל דָּם שִׁבְפָנִים – שנכנס להיכל, אֵת הַדָּם
 שִׁבְחוּץ, בְּשֵׂר הַנִּכְנָס בְּפָנִים להיכל, אֵינִי דִין שִׁיפְסוּל. מבארת
 הברייתא: הֲרִי הוּא אוֹמֵר (ויקרא יז) אֲשֶׁר יִבְא מִדְּמָה, ויש לדרוש
 'מֵהָ' וְלֹא בְשֵׂר – שרק דם הנכנס לפניו נפסל, ולא בשר.
 מקשה הברייתא: קָל וְחוֹמֵר מַעֲתָה – מאחר שלמדנו מכתוב מפורש
 שבשר הנכנס לפניו אינו נפסל, יש ללמוד בקל וחומר שבשר היוצא
 לחוץ כשר. וְמָה בְּמִקְוָם שהוא חמור, שִׁפְסַל דָּם שִׁבְפָנִים – שנכנס
 להיכל, אֵת שִׁבְחוּץ – את שנשאר בעזרה, בְּשֵׂר הַנִּכְנָס לְפָנִים בְּשֵׂר.
 מְקוֹם שְׁלֵא פְסַל דָּם שִׁבְחוּץ – שיצא חוץ לעזרה, אֵת שִׁבְפָנִים –
 את שנשאר בעזרה, בְּשֵׂר הַיּוֹצֵא לְחוּץ – שיצא חוץ לעזרה, אֵינִי דִין
 שִׁבְשֵׂר. מתרצת הברייתא: הֲרִי הוּא אוֹמֵר (שמות כב) וְכִבְשֵׂר בְּשֵׂרָה
 מִרְפָּה לֹא תֵאכְלוּ, ונלמד מזה, שִׁבְיּוֹן שִׁיֵּצֵא בְּשֵׂר חוּץ לְמַחֲצִיתוֹ
 שקבעה לו התורה, הרי הוא כטריפה, וְנִאֲמַר.
 הגמרא מביאה ברייתא העוסקת בפסול דם חטאת חיצונה הנכנס
 להיכל: תִּנּוּ רַבָּנִן כְּתוּב בְּתוֹרָה (ויקרא יז) הֵן לֹא הוּבָא אֵת דְּמָה אֶל
 הַקֹּדֶשׁ פְּנִימָה. אֵין לִי מִכָּאן שֶׁנִּפְסַל הַדָּם, אֲלָא פְּנִימָה – דווקא
 כאשר הכניסוהו לקודש הקדשים שהוא המדור הפנימי ביותר. ככנס
 הדם רק לְהִיכָל, מִנּוּן, תְּלִמּוּד לּוֹמֵר 'אל תקודש' – שהוא ההיכל,
 פְּנִימָה, הוא קודש הקדשים.
 מקשה הגמרא: וְיֵאמֵר הכתוב רק 'קודש' ללמדנו שדם שנכנס להיכל
 נפסל, וְאֵל יֵאמֵר 'פְּנִימָה' המלמדנו שדם הנכנס לקודש הקדשים
 נפסל, וממילא נדע שקודש הקדשים שהוא פנימי יותר מההיכל, כל
 שכן שיפסל דם הנכנס שם. מתרצת הגמרא: אֵמֵר רַבָּא, כָּא זֶה
 [–תיבת 'פנימה'] וְלִימַד עַל זֶה [–על תיבת 'קודש'], שאם היה הכתוב
 אוֹמֵר 'קודש' ולא 'פנימה', הייתי אומר שכוונתו על קודש הקדשים
 בלבד, ורק דם הנכנס לשם נפסל.
 רבא מביא פסוק שנדרש בברייתא בצורה דומה: מִיָּדִי דְהִנּוּה אֲתוֹשֵׁב
 וְשְׂכִיר – דרשה זו דומה לדרשה שנדרשה על הכתוב האוסר על כהן
 להאכיל את עבדיו העבריים 'תושב' ו'שכיר' בתרומה. דְתִנְיָא, כתוב
 בתורה (ויקרא כב) וְכָל זֶר לֹא יֵאכֹל קֹדֶשׁ תוֹשֵׁב בְּהֵן וְשְׂכִיר לֹא יֵאכֹל
 קֹדֶשׁ, 'תוֹשֵׁב' זה עבד עברי שנרצע, שהוא קִנְיֵן עוֹלָם – עובד
 את רבו עד היובל. 'שְׂכִיר', זה עבד עברי שְׁקָנִי קִנְיֵן שְׁנַיִם – היוצא

רש"י

עין יעקב

המתא. חמותה: איתלי שרגא. הדלק את הנר: עד רמתא. שם מקום: לכורמים. [לשון] מאספים כמו כורמים עליו את הכלים לקמן בפ' ר"ע (דף פח): וליוגבים. [לשון יקבים] שעוצרין ופוצעין את החלזון להוציא דמו כדאמרין בפרק כלל גדול (דף עה) והניחם נבוראדן ללבושי המלך: סולמא דצורה. מעלה הר וקצרה המסלה וגבוהה וקורין אותה פוייאוא"ה: אין לך אלא מה שאמרו חכמים אין מדליקין בהם. כגון פסולי שמנים דמתניתין:

דף כו עמ' א התיא חמתא³³⁴, דהוה סניאה לה לבלתה³³⁵. אמרה לה³³⁶: זיל איקשיט במשחא דאפרסמא³³⁷, אזלא³³⁸ איקשיט³³⁹. כי אתאי³⁴⁰, אמרה לה³⁴¹: זיל³⁴², אתלי שרגא³⁴³. אזלא³⁴⁴, אתלא שרגא³⁴⁵, אינפח בה נורא³⁴⁶, ואבלתה³⁴⁷. דף כו עמ' א (ירמיה נב) "ומדלות הארץ השאיר נבוראדן רב טבחים³⁴⁸ לכרמים וליוגבים". 'פורמים', תני רב יוסף: אלו מלקטי אפרסמון מעין גדי ועד רמתא. 'יוגבים', אלו צידי חלזון³⁴⁹ מסלמות של צור עד חיפה³⁵⁰.

דף כו עמ' א רבי טרפון אומר: אין מדליקין³⁵¹ אלא בשמן זית בלבד³⁵². עמד רבי יוחנן בן נורי על רגליו ואמר³⁵³: מה יעשו אנשי בבל, שאין להם אלא שמן שמשמין? ומה יעשו אנשי מדי, שאין להם אלא שמן אגוזים? ומה יעשו אנשי אלכסנדריא, שאין להם אלא שמן³⁵⁴ צנונות? ומה יעשו אנשי קפוטקיא³⁵⁵, שאין להם לא כד ולא כד, אלא נפט³⁵⁶? אלא³⁵⁷, אין לך אלא מה שאמרו חכמים³⁵⁸: "אין מדליקין"³⁵⁹.

מתוך שיעורים באגדות חז"ל

השאיר נבוראדן. (351) גרות שבת. (352) פאשר בבית המדרש נשמעה הקביעה החדש-משמיעת של רבי טרפון: "אין מדליקים אלא בשמן זית בלבד! (353) קביעה זו אינה יכולה להיות! שהרי. (354) שמפיקים מזרע (355) הגרים במדבר. (356) שאל רבי יוחנן בן נורי: וכי אותם אנשים לא ידליקו גרות שבת? הרי עדיף להדליק בשמן פחות משבת, מאשר לא להדליק בכלל. (357) הסיקו בבית המדרש שאין הלכה כרבי טרפון, כי (358) רק בשמנים שחכמים פסלו במכרש: ש (359) בהם. אחר כך ברוו בבית המדרש ושאלו:

(334) חמות = אם הבעל. (335) שונאת את פלתה. פעם בהתארח הפלה בבית חמותה לכבוד שבת קדש, (336) החמות לפלה: (337) לכי להתקשט ולהתלבש לכבוד שבת קדש. (338) הלכה הפלה. (339) התקשטה. (340) פאשר שבה הפלה. (341) החמות לפלה: (342) לכי. (343) תלי את הנר. (344) הלכה הפלה (345) תלתה את הנר (346) התלקחה בה האש (347) ושרפה אותה. (348) =ראש הרוצחים של נבוכדנצר, הוא השאיר בארץ ישראל (349) שממנו מפיקים את צבע התכלת בשביל הציצית. (350) שם מצוי החלזון. את אותם מלקטי האפרסמון וצידי החלזון

המשך ביאור למס' זבחים ליום שני עמ' ב

1 דם חטאות חיצוניות, קרינן ליה גם את טופו של הפסוק 'פנימה',
2 ונפסל בבואו אל קודש הקדשים. אבל כל חיבא דלא קרינן אל
3 הקודש, וכגון דמים אלו שמצותם בהיכל, לא קרינן פנימה, ואינם
4 נפסלים בהכנסתם לקודש הקדשים. או דלמא נפסל דמם אם נכנסו
5 לקודש הקדשים, היות ושללא במקומן הוא – שנכנס דמם פנימה
6 למקום שאינו ראוי להם.
7 ואם תימצי לומר – אם נכריע את הספק ונאמר שללא במקומן הוא,
8 שסוף טוף נכנסו הדמים פנימה למקום שאינו ראוי להם, ועל זה
9 הקפידה התורה ונפסלו. עדיין יש להסתפק בדמם של פרו ושעיר של
10 יום הכיפורים, שהנה מדמן על הפדים של הארון שבקודש
11 הקדשים, כמצותם, והוציאן להיכל כדי להוות מדמם על הפרוכת

12 כדינם, וחזר והכניסן פנימה לקודש הקדשים שלא לצורך, מהו הדין.
13 מי אמרין מקומן הוא, אין זה נקרא שהכניס הדם למקום זר שאינו
14 ראוי להם, שהרי היה צריך להוות נהם בתחילה בקודש הקדשים על
15 בין הבדים, או דלמא – או שמא, הואיל ונפסל – כיון שיצא הדם
16 מקודש הקדשים ונעשתה כבר מצותו שם, נפסל – יצא לגמרי, ושוב
17 אין זה מקומו הראוי, ואם יחזור ויכניסו, יפסל בכך.
18 ואם תימצי לומר שלאחר שיצא הדם מקודש הקדשים, הואיל ונפסל
19 נפסל – שוב אין זה מקומו ונפסל, עדיין יש להסתפק מה הדין אם הנה
20 מדמן של הפר או השעיר על הפרכת, בעומדו כמצותו בין הפרוכת
21 למזבח